

Formandens mundtlige beretning 2005

Folkeskolen er fuld af værdier!

Ved hjælp af elektrolyse kan man spalte vand i hydrogen og oxygen. Hvis man lader hydrogenen gå i kemisk forbindelse med nitrogen får man NH₃ eller ammoniak. Ammoniakken kan opsamles i fast form ved at opsuge den i magnesiumklorid. Hydrogenen kan efterfølgende frigøres og dermed bruges som forureningsfrit brændstof.

Det er jo – som de fleste af jer er klar over – historien om den danske opfindelse brintpillen. En opfindelse, som formentlig fremskynder brugen af den miljøvenlige energiform med adskillige år. Vi er vant til, at folkeskolen tillægges en væsentlig betydning for mange af de ting, der sker i vores samfund. Man kan jo spørge sig selv, om det er på trods af eller på grund af folkeskolen og det øvrige danske uddannelsessystem, at det endnu en gang er lykkedes en gruppe danske forskere på kreativ vis at bruge de nye teknologiske muligheder?!

På årets Sorø-møde havde jeg fornøjelsen af at opleve tre unges præsentation af en genial opfindelse. Ved hjælp af lysceller, der er følsomme i forhold til lysets frekvens, kan blinde bruge opfindelsen til at omsætte de røde, gule og grønne lys i lyssignalerne til lyd. De blinde kan få en betydelig større

tryghed, når de færdes i trafikken, og samfundet kan i øvrigt spare betydelige resurser. Da undervisningsministeren skulle præsentere de unge mennesker, skete det med ordene: "Midt i al begrædeligheden er der heldigvis også enkelte solstrålehistorier."

Næsten dagligt kan vi læse i aviserne om unge, der udmærker sig. Unge danske iværksætterspirer henter toppriser i internationale konkurrencer i f.eks. Young Enterprise-regi. Det samme gør unge danske ingeniørstuderende. Danske elever og studerende fra folkeskolen til universiteterne har ry for at klare sig bemærkelsesværdigt godt, når de tager en del af uddannelsen i udlandet.

Jo minsandten, enkelte solstrålehistorier kan vi jo nok finde!

Og hvad så med begrædeligheden – ja, den er jo for nogle klart dokumenteret i PISA-undersøgelserne. Den 6. december 2004 rullede dokumentationen ned over fjernsynsskærmene. Først langt nede på listen over rangordningen af landene i de enkelte fag dukkede Danmark op. Dagen efter kunne de samme lister læses i aviserne, og flere avisledere var fyldt med dommedagsprofetier over folkeskolen og det danske samfund. Begrædeligheden var så sandelig til at få øje på.

Alverdens konklusioner kunne drages ud af de forskellige talrækker:

Næsten 20 % af de danske elever er funktionelle analfabeter. Danmark formår ikke at bryde den sociale arv. Der er alt for få dygtige elever i Danmark. Pigerne klarer sig markant dårligere end drengene i matematik, it og naturfag osv., osv.

Konklusionerne stod overhovedet ikke til diskussion. Danmarks Lærerforening forsøgte sagligt og redeligt at nuancere billedet – for eksempel gjorde vi opmærksom på, at forskellen mellem piger og drenge ved folkeskolens afgangsprøve i matematik faktisk er helt ubetydelig – ja det drejer sig om henholdsvis 0,1 og 0,2 i karaktererne i skriftlig og mundtlig matematik. Flere piger end drenge optages i øvrigt på matematisk linje i gymnasiet, og pigernes karakterer her er højere end drengenes.

Og ved en forelæsning på Learning Lab Denmark lagde professor Staf Callewaert markant afstand til hele PISA-konceptets metodik. Bifaldet fra de flere hundrede tilhørere gav en klar indkation af, at professoren bestemt ikke var den eneste i den pædagogiske og statistiske sagkundskab, der mener, at PISA-resultaterne bør bruges med omtanke. Men hverken politikere eller lederskribenter fandt grund til at nuancere eller sætte spørgsmålstegn ved de første bombastiske og meget vidtrækkende konklusioner. For en god ordens skyld vil jeg endnu en gang understrege, at

Danmarks Lærerforening bestemt ikke er modstander af internationale undersøgelser. Brugt rigtigt kan undersøgelserne være med til at kvalificere debatten om skolen. Det var f.eks. det, vi forsøgte med udsendelsen af "Gør en god skole bedre". Og igen da vi sammen med KL viste vejen i foråret med en konferencerække for at inspirere skolerne til selv at tage ansvar for udvikling af en evalueringskultur. Men, desværre kan internationale undersøgelser også bruges til helt at afspore debatten, som vi eksempelvis ser det med PISA.

Dagen inden resultaterne af PISA-undersøgelsen blev offentliggjort, forudså den daværende undervisningsminister faktisk resultatet. Hun sagde: "Vi må indse, at vi ikke er gået frem i så vigtige discipliner som læsning og matematik, og i naturfag ligger vi i den tunge ende. Den genopretning af skolen, som regeringen gik i gang med for tre år siden, er ikke slået igennem endnu. De initiativer, vi fra politisk hold er blevet enige om, er enten først lige trådt i kraft eller lige ved at træde i kraft, og afspejles derfor ikke i PISA 2003."

Selv om ministeren ramte plet i sine forudsigelser, var tonen fra regeringen en helt anden dagen efter. PISA blev nu fremstillet som en katastrofe, der her og nu skulle rettes op på gennem en række nationale obligatoriske test gennem hele skoleforløbet. Sådan! Ganske

vist konkluderede den selvsamme PISA-rapport, at nationale test ikke har nogen dokumenteret indflydelse på landenes placering. Og ganske vist gjorde det finske undervisningsministerium opmærksom på, at en af årsagerne til Finlands gode placering er, at de ikke har nationale test, men lægger særlig vægt på, at lærerne selv tager ansvar for tilrettelæggelse og evaluering af undervisningen. Virkelighedens erfaringer og forskningsresultater kan stå ubelejligt i vejen, når man har et nøje drejebogsbeskrevet politisk projekt. Og i Danmark var valgkampen op til folketingsvalget nært forestående, og dommedagsprofetier om folkeskolen, kombineret med forslag om en række nationale test, var en alt for fristende og oplagt måde at vise handlekraft på.

Der er ingen positiv sammenhæng mellem nationale test, testhyppighed og faglige kompetencer. PISA 2003 leverer selv dokumentationen herfor. Nationale, standardiserede og obligatoriske test, tørre tæsk til tiden, som nogle kalder dem, indsnævrer og forsimples det faglige felt. Det erkender man nu i det engelske School Effectiveness Program.

Men tillader man sig i Danmark at stille spørgsmål ved testenes værdi, får man imidlertid hurtigt prædikat af at være reformpædagog fra '68, der ikke tager folkeskolens proble-

mer alvorligt. Ja, at man ikke har forstået globaliseringens alvor. Nu har der så været afholdt licitation over en serie nationale test. 35 millioner er der afsat til projektet. Gad vide, om vi ikke endnu en gang kommer til at opleve en historisk budgetoverskridelse. Et lignende test-projekt i Norge vurderes at have kostet ¼ milliard indtil videre, samtidig med at projektet mødes med kritik fra alle fronter bortset fra de politikere, der har indført det. Selv OECD har på det seneste anbefalet Norge at droppe projektet. Er det med skoleforliget i sidste uge for sent at lære af fejlene i England, Skotland, Wales og senest Norge? Forhåbentligt ikke. Bertel Haarder har på et tidspunkt udtalt " ...vi lever i et samfund, hvor viden er afgørende." Jeg vil gerne supplere: "...og det er aldrig for sent at forbedre sit standpunkt!" Forligspartierne har jo selv vist vejen. "Klare Mål" blev sendt på lossepladsen, inden lærerne nåede at læse dem. Og naturfagsprøven blev i sidste uge skrottet, inden den var afholdt for første gang. Normalt vil vi nu ikke opfordre til den slags hovsaløsninger, men i den aktuelle situation vil vi gøre en undtagelse: Brug den viden, der er om konsekvenserne af nationale test. Drop ideen med, at de skal være obligatoriske, og lad den professionelle lærer vurdere, hvilke test der er relevante i forhold til den enkelte elev.

For vi er jo ikke imod test. Vi finder at test er et godt arbejdsredskab for læreren i den konkrete undervisningssituation i forhold til den konkrete elev og tolket i forhold til den aktuelle situation. Vi skal bruge test i forhold til vores undervisning og i forhold til den enkelte elevs standpunkt, men vi skal ikke til at tilrettelægge undervisningen i forhold til nationale test. Problemet er, som professor i ledelse Steen Hildebrandt udtrykte det i TV-avisen den 23. september: "Man får det, man måler og tester."

Hvad vil der ske med udtale og mundtlig kommunikation i engelsk, hvis undervisningen bliver styret af en it-baseret test? Fra udbudsmaterialet ved vi, at problemregning og kommunikation ikke indgår i matematiktesten i 6. klasse. Hvad vil det betyde for undervisningen? To engelske forskere, Reay og William, der har undersøgt konsekvenserne af det engelske testprogram, har udtrykt det på følgende måde: "Jo mere specifikt regeringen udtrykker sig om, hvad skolen skal nå, jo mere sandsynligt er det, at de får det. Men jo mindre sandsynligt er det, at det, de får, betyder noget."

Drop de nationale test, og lad os i stedet tage fat på at løse folkeskolens udfordringer. Lad os lave en aftale om, at vi i løbet af 5 år halverer antallet af dårlige læsere, der forlader folkeskolen. Nogle

hævder, at 17 % har så dårlige læsekundskaber, at de har svært ved efterfølgende at tage en uddannelse. Lad os bringe antallet af dårlige læsere ned på under det halve i løbet af fem år. Drop det nationale testprogram, og lad os i stedet bruge millionerne og de menneskelige resurser på at sikre, at der er læsevejledere på alle skoler, at der kommer fokus på læsningen gennem hele skoleforløbet, at alle kommuner har et kvalificeret tilbud til ordblinde elever, at lærere, der underviser i læsning, har den seneste viden om læseundervisning, at skolebibliotekerne har et bredt udbud af spændende bøger til alle læseniveauer. Lad danske eksperter lave en definition af den elevgruppe, vi her taler om. Gennem stikprøver af eleverne på 9. klassetrin kan vi vurdere, om vi er på vej mod målet og løbende korrigere indsatsen. – Se det vil for alvor løfte kvaliteten af læseundervisningen i folkeskolen!

De statslige test er et af flere forslag, der vil medføre en yderligere central styring og kontrol af folkeskolen. Det er da vist kun i den politiske verden, at man stadig tror, at det er vejen frem til at øge ansvarligheden og engagementet på den enkelte skole og i den konkrete undervisningssituation. Vi skal den stik modsatte vej. Lad lederne i samarbejde med lærerne og skolebestyrelsen tage ansvaret for at formulere forslag til målsætninger,

handleplaner og evaluering af mål- opfyldelsen. Det betyder jo ikke, at kommunalbestyrelserne sættes ud på et sidespor – tværtimod. Vi skal ikke bare stille os tilfreds med mål og rammestyring af skolerne. Vi vil have, at politikerne aktivt forholder sig til skolernes forslag. Kommunalbestyrelsen må som den ansvarlige kommunale myndighed forholde sig til, om forslagene fra skolerne er gode nok, og om de er mulige at gennemføre. Vi skal forlange, at kommunalbestyrelserne følger op på deres ansvar og tager deres tilsynsforpligtigelse alvorligt. Kommunalbestyrelsens repræsentanter må ud på skolerne og i direkte dialog med ledelse, lærere og skolebestyrelse vurdere, om målene er nået, og hvordan skolen kommer videre. På den måde kan vi på en gang styrke skoleledelsen, styrke lærernes engagement og styrke det kommunale tilsyn.

Alle taler om at styrke skoleledelsen. Det er der bestemt god grund til. Styrkelse af ledelsen består imidlertid ikke i, at lederen i endnu højere grad skal fedte rundt i, hvordan den enkelte lærer og børnehaveklasseleder bruger sin arbejdstid. Det er desværre det, regeringen signalerer, når den i sin anbefaling til Globaliseringsrådet skriver, at lederen skal have større råderet over lærernes arbejdstid. Vi har altså mere brug for, at lederne frigøres for meget af det unødige bureaukrati og dermed får mulighed

for aktivt at forholde sig til lærerens forudsætninger for at lave en god undervisning. Lederne skal have mulighed for i højere grad at overvære og deltage i undervisningssituationen og på den måde være med til at sikre, at lærerne når de mål, der er stillet for undervisningen.

For 1½ år siden fremlagde Danmarks Lærerforening som tidligere nævnt rapporten "Gør en god skole bedre". Rapporten indeholder en lang række konstruktive forslag til at styrke læsning, naturfag, evaluering og til at bryde den negative sociale arv. Peter Mortimore, der ledede OECD's reviewteam, gav udtryk for, at det var et af de mest kvalificerede bud på en samlet udviklingsplan for et skolevæsen, som han var blevet præsenteret for. Udover et høfligt "Tak for rapporten", reagerede hverken ministeren eller KL på vores opfordring til samarbejde om at realisere rapportens mange forslag.

Vi tror ikke, I ved, hvad I er gået glip af. Så derfor opfordrer hovedstyrelsen igen til, at vi endnu en gang fra denne kongres indbyder til et samarbejde om folkeskolens udfordringer og løsning af helt konkrete problemer.

Behovet for at fastholde katastrofebilledet af folkeskolen antog groteske former i forrige uge. I endnu en OECD-rapport blev danske skoleelever rost for deres høje faglige niveau i matematik. Det går natur-

ligvis ikke, at OECD pludselig laver ridser det ellers blankpolerede katastrofebillede af folkeskolen, der ihærdigt søges bygget op. Undervisningsministeren skyndte sig da også at meddele, at resultaterne i matematik var alt for dårlige og endnu et eksempel på, at vi får alt for lidt for pengene i folkeskolen. Denne vanvittige situation opstod i øvrigt dagen efter, at en lang række eksperter under uddannelsesudvalgets PISA-høring havde slået fast, at den måde politikere og presse havde tolket PISA-rapporten på savnede enhver videnskabelig begrundelse, men det forhindrede ikke ministeren i blot at køre videre i samme skure. Det ville jo være slemt, hvis der blev sat spørgsmålstegn ved de argumenter, der ihærdigt var bygget op for at indføre central styring og kontrol.

På den omtalte PISA-høring fik Folketingets uddannelsesudvalg sat tingene på plads og i det rette perspektiv. Men hvor er det ærgerligt, at høringen finder sted ti måneder efter offentliggørelsen af PISA og efter en afsporing af skoledebatten, der har gjort folkeskolen ubodelig skade og skræmt mange potentielle lærere fra at søge ind på seminarerne.

Hvis vi nu ikke nøjes med at skrabe lidt ridser i lakken af katastrofebilledet, men i stedet går i gang med knofedt og lakfjerner, hvilket billede står der så tilbage af folkeskolen? Ja, der er naturligvis nogle proble-

mer, der skal løses. Vi skal f.eks. vurdere, hvordan elever med en svag forældre-baggrund kan få et bedre udbytte af skolegangen. Skolerne i ghettoområder har brug for hjælp i forhold til deres særlige udfordringer. For få lærere har tilstrækkelige faglige kompetencer i naturfagene, ja, der er bestemt problemer, der skal løses.

Disse problemer vil imidlertid ikke kunne overskygge billedet af en skole med store kvaliteter. Folkeskolen er fuld af værdier, og dem skal vi passe på og værne om.

Den danske befolkning og arbejdsstyrke bliver i udlandet beskrevet som engageret, selvstændig, fleksibel, veluddannet og demokratisk. Dette hænger uløseligt sammen med, at vi i Danmark allerede fra folkeskolen har fokus på, at viden og kundskaber skal bruges til at sikre den enkelte elev en alsidig personlig udvikling. Vi lægger vægt på, at eleverne skal have baggrund for at tage stilling og handle. Og det hænger sammen med, at vi har opbygget et uddannelsessystem, der bygger på åndsfrihed, ligestyrelse og demokrati.

Lærernes ansvar for undervisningen i forhold til den enkelte elev er en væsentlig forudsætning for, at vi når disse mål. Derfor ved vi også, hvad der skal til, for at skolen kan blive endnu bedre: Vi skal have fokus på, hvordan vi kan støtte lærerens muligheder for uophørligt at påtage sig det professionelle an-

svar i den konkrete undervisnings-situation.

Inspireret af Grundtvigs og Kolds skoletanker og forpligtet på formålsparagraffen har vi i udviklingen af folkeskolen fokus på oplysning, så vi giver eleverne de bedste forudsætninger for at træffe valg, tage ansvar og handle. Nu skal denne målsætning tilsyneladende laves om. Skolen skal måske ikke længere bygge på åndsfrihed og demokrati. Det er ganske vist ikke mere end et år siden, at Venstres formand og landets statsminister fremhævede netop denne del af formålsparagraffen, da han uddelte Venstres frihedspris. Nej, nu skal vi i stedet have langt større fokus på uddannelse og beskæftigelse. Og hvad betyder det så? Det betyder i al sin enkelthed, at vi skal have større fokus på den faglighed, som PISA måler. Når regeringens mål er verdens bedste folkeskole, er det ensbetydende med, at vi skal være nummer 1 i PISA-undersøgelserne. Er det så det rigtige måleinstrument i forhold til at vurdere elevernes muligheder for uddannelse og beskæftigelse eller for den sags skyld Danmarks muligheder i den globaliserede verden? Overhovedet ikke. Ungdomsarbejdsløsheden er faktisk lavere i Danmark, end den er i Finland – ja ungdomsarbejdsløsheden i Danmark er faktisk den laveste i hele EU, og danske unge klarer sig som sagt rigtig godt i det interna-

tionale uddannelses- og erhvervsliv. Det er nemlig ikke et spørgsmål om "faglighed eller ej". Det er meget mere et spørgsmål om "faglighed hvordan?". Når vi i folkeskolen tænker faglighed – kundskaber, færdigheder og arbejdsmetoder – ind i forhold til elevernes mulighed for personlig alsidig udvikling. Og når vi tænker fagligheden ind i forhold til elevens muligheder for at kunne tage et medansvar for det samfund, de er en del af – ja så tænker vi fagligheden ind i det, som vi i undervisningsverdenen kalder demokratisk dannelse. Det kan godt ske, at begrebet demokratisk dannelse kan give røde knopper hos dem, der mener, at bare vi lærer eleverne kongerækken, Newtons love og den udvidede pythagoræiske læresætning, ja så kommer dannelsen såmænd nok af sig selv. Men demokratisk dannelse er nu engang ikke udenadslære, og den kommer slet ikke af sig selv som en hævdvunden sidegevinst. Naturligvis skal eleverne lære historie, og naturligvis skal de være dygtige til naturfag og matematik. Men det er netop, fordi vi tænker kundskaberne ind i forhold til den demokratiske dannelse, at unge mennesker får prædikaterne, initiativrige, fleksible, selvstændige, samarbejdsvillige, kritiske osv. Det er netop, når kundskaberne bliver sat ind i den sammenhæng, at vi kan hjælpe den enkelte elev på vej i afklaringen af spørgsmål som:

Hvem er jeg, hvad er mine muligheder, og hvad vil jeg med mit liv? Og det er vel at mærke også netop denne måde at tænke faglighed på, der er svaret på globaliseringens udfordringer, såvel i forhold til den enkelte elev som i forhold til det danske samfund.

”De studerende fra Asien er ufattelig dygtige rent fagligt, de har virkelig en imponerende stor viden. Men det nytter mindre, at man er fagligt skarp, hvis man ikke er tilpas nysgerrig og opmærksom og udviser det rette commitment. Jeg opfatter de unge danskere som mere ”hele mennesker”, hvad angår kompetencer, personlighed, energi og drive, som Danmark måske ikke er sig helt bevidst, når kritikken falder på uddannelses-systemet.” (Disse ord, citeret fra Børsen, er så rigtige som de er sagt af Heine Askær-Jensen, der er koncerndirektør i Singapore i en virksomhed med 2500 medarbejdere).

De, der tror, at vi uden omkostninger kan tænke kundskaberne og fagligheden ind i en anden sammenhæng, hvis vi blot hver gang husker besværgelsen ”Vi skal i øvrigt huske de sociale kompetencer”. – De, der argumenterer for, at det bare drejer sig om at hælde kundskaber på, for så kommer resten af sig selv – de spiller alvorligt hasard med nogle af de afgørende styrkesider og værdier i folkeskolen og

derfor også med grundlaget for og udviklingen i det danske samfund.

Debatten om folkeskolen er uhyre vigtig, for det er samtidig en væsentlig del af debatten om, hvordan vi ønsker at indrette vores samfund. Vi må gøre vores til at sikre, at debatten bliver ført på et kvalificeret niveau, at så mange som muligt inddrages i debatten. Og det er nødvendigt, at vi får punkteret de opblæste myter, der fortælles om skolen. Myter, der øjensynligt markedsføres for at gennemføre ændringer, som politikerne ellers ikke kunne få opbakning til. Jeg kunne derfor have brugt meget mere af denne beretning på at tale om folkeskolen og den politiske værdikamp herom, men også andre udfordringer trænger sig på.

Kommunalreform og interessevaretagelse

Vi står over for store omvæltninger i det danske samfund som følge af kommunalreformen eller statsreformen, som professor Ove Kaj Pedersen konsekvent kalder den. Reformen vil naturligvis komme til at berøre os alle sammen, men en række af vores medlemmer vil også komme til at opleve store direkte konsekvenser i deres aktuelle ansættelsesforhold. Det gælder først og fremmest vores medlemmer i de kommunale forvaltninger og medlemmerne, der er ansat i de nuværende amtskommuner. I forhold til

de kommende ændringer i ansættelsesforholdene har vi gennem KTO forsøgt at skabe så gode rammer og med størst mulig tryghed for den enkelte som overhovedet muligt. Det er lykkedes os at komme et skridt på vejen gennem aftaler med KL og Amtsrådsforeningen, blandt andet i forbindelse med overenskomstaftalerne. Men desværre har vi også oplevet, at KL tidligt på sæsonen ikke havde den tilstrækkelige mod, eller er det måske snarere den tilstrækkelige vilje, til for alvor at forpligte kommunerne på at skabe den nødvendige tryghed for de ansatte. Nu er KL's vilje heldigvis modnet, og KL har på det seneste signaleret, at de nyvalgte kommunalbestyrelser hurtigst muligt i det nye år bør forholde sig til tryghedsaftaler og lignende tryghedskabende foranstaltninger. Vi forholder os naturligvis positivt og forventningsfuldt til disse meldinger, om at kommunerne nu skal til at lave tryghedsaftaler med de ansatte.

Som organisation har vi en klar forpligtelse til at hjælpe det enkelte medlem i forhold til de konkrete problemer, der vil opstå i forbindelse med, at medlemmet skifter arbejdsgiver og måske arbejdsplads. Her vil der meget ofte være brug for individuel rådgivning. Mange vil være i en usikker og presset situation. Derfor er det ekstra vigtigt, at alle oplever, at vi er parate med en professionel rådgivning. Den direkte medlemskontakt vil ofte

blive rettet til kredsen, men vi skal fra centralt hold være parate med den nødvendige støtte til det lokale arbejde. Vi får i høj grad brug for den gode dialog mellem de forskellige led i foreningen.

I mange kommuner vil antallet af elever med særlige handicap være så lavt, at det kan blive mere end vanskeligt at opretholde den nødvendige ekspertise og udvikling i forhold til området. Ligesom mange kommuner vil have endog meget svært ved at leve op til deres ansvar med henvisning til deres økonomi. Problemerne er der allerede. Et konkret og friskt eksempel fra Vestsjælland: 11 elever er af den pædagogisk psykologiske rådgivning henvist til specialklasse. Kommunen afviser med henvisning til økonomien at oprette en specialklasse til eleverne.

Eleverne har efter folkeskoleloven krav på et undervisningstilbud i specialklasse. Kommunen siger, at man har ikke råd. Og imens venter eleverne.

Og gad i øvrigt vide, hvor eleverne venter? På frustreret standby i den rummelige folkeskole, er mit gæt. Det eneste positive element i denne historie er, at den pædagogisk psykologiske rådgivning ikke har rettet sin undersøgelse og diagnose af eleverne ind efter det kommunale budget.

Stilfærdigt sagt må vi i en konstruktiv dialog med kommunerne om, hvordan denne udfordring løses,

så de enkelte elever får den undervisning, de som børn i det danske samfund har krav på. Og i organisationerne må vi se i øjnene, at vi får en væsentlig opgave i at støtte det faglige miljø omkring specialundervisningen.

De af vores medlemmer, der i dag er ansat på de amtskommunale skoler, vil sammen med medlemmerne i de kommunale specialundervisningstilbud og medlemmerne på PPR-kontorerne blive væsentlige garanter for, at der forsat er velfungerende faglige miljøer omkring specialundervisningen.

Vi er naturligvis ikke den eneste organisation, der har den form for overvejelser som følge af kommunalreformen. Specifikt omkring specialundervisningen står vores søsterorganisation Speciallærerforeningen af 1981 med helt parallelle udfordringer såvel i forhold til ansættelsesvilkår som i ønsket om at fastholde velfungerende faglige miljøer. Vores to organisationer drøfter, om vi ved at slå organisationerne sammen, kan løse disse udfordringer bedre, end vi kan hver for sig. Vi har haft nogle både konstruktive og hyggelige møder på henholdsvis formandsniveau og FU-niveau. Lakmusprøven på, om en sammenlægning er en god ide, er imidlertid, om også medlemmerne kan se en ide i projektet. Den proces vil vi sætte gang i efter kongressen. Denne kongres skal derfor naturligvis ikke forholde sig

til en sammenlægning, men hovedstyrelsen lægger op til en vedtagelse, der støtter op om det videre arbejde.

Som faglige organisationer har såvel S81 som DLF taget et medansvar for, at der er kvalitet i specialundervisningen. Denne opgave bliver ikke mindre efter kommunalreformen. Jeg er personligt overbevist om, at vi bedst løser opgaven, hvis vi lægger kræfterne sammen.

Skoleledelse

Den massive debat om, hvordan vi ønsker, at skolen skal udvikle sig, har endnu en gang understreget, at lærere og ledere i folkeskolen har grundlæggende fælles interesser. Også her gælder det, at vi ved at fastholde vores fællesskab står langt bedre rustet til at arbejde for disse interesser.

"Lærerne ønsker god ledelse", var overskriften på en artikel i Jyllands Posten, hvor to medarbejdere fra firmaet Mecuri Urval grundigt maste endnu en af myterne i folkeskolen – nemlig myten om at lærere er ledelsesresistente.

En anden overskrift kunne passende være "Skoleledere ønsker gode lærere". Det interessante er, at vi oven i købet er enige om, hvad vi mener med gode ledere og gode lærere. Lærerne har en stor interesse i, at der er gode forhold for skoleledelse, så lederen får mulighed at påtage sig den pædagogiske ledelse, der er fastlagt i fol-

keskoleloven. Lederen eller rettere skoleledelsen skal have mulighed for at være i dialog med lærerne og lærerteamene om mulighederne for at lave god undervisning. Ledelsen skal have mulighed for at tage ansvar for skolens udvikling på baggrund af en dialog med lærere og skolebestyrelse, så skolen ikke bare bliver kasterbold for de utallige krav, der konstant vælter ned over folkeskolen. Og skolens leder skal være den dygtige personaleleder, der skaber tryghed og rum til, at den enkelte lærer kan udvikle sig. Vi har alle en stor interesse i at skabe mulighed for, at skoleledelsen kan løfte disse væsentlige opgaver – ikke blot for lederne og for lærernes skyld, men først og fremmest for elevernes skyld.

Når man hører Bertel Haarder udtale sig om relationen mellem ledere og lærere, og når man læser regeringens anbefalinger til Globaliseringsrådet om, at lederne bør have større råderet over lærernes arbejdstid – ja så bliver vi præsenteret for et ledelsessyn, der burde høre fortiden til. Statsministeren har erklæret klassekampen for et overstået kapitel, men det forhindrer åbenbart ikke regeringen i at anbefale et ledelsessyn i folkeskolen, der får en til at tænke tilbage på den tidlige industrialder. Er det virkelig regeringens helt seriøse masterplan, at det er herfra, vi skal hente inspiration til at udvikle ledelsen i

vidensinstitutionen folkeskolen? I så fald vil jeg endnu en gang minde om, at der er aldrig for sent at forbedre sit standpunkt. Som ledere, lærere og børnehaveklasseledere har vi et stort fælles ansvar for den kommende generations dannelse og uddannelse. Vi er helt bevidste om, at den opgave kan vi bedst løse i fællesskab.

Vi har en fælles opgave, men det betyder naturligvis ikke, at vi har den samme opgave. Netop respekten for, at opgaverne er forskellige, er forudsætningen for, at ledere, lærere og børnehaveklasseledere kan lykkes med hver deres opgave. Og forskellige opgaver kræver forskellige rammer. Det er derfor helt naturligt, at OK05 resulterede i forskellige lønsystemer til lederne og til lærerne og børnehaveklasselederne – ja det er ikke blot naturligt – det var faktisk LC's klare mål ved OK05, hvor lederne jo selv havde ansvaret for deres del af forhandlingerne gennem LC's ledersøjle. Gennem den styrke, der ligger i fællesskabet, lykkedes det at nå et resultat, der havde meget stor opbakning blandt lederne.

Senere på denne kongres skal vi drøfte, hvordan vi kan styrke den pædagogiske ledelse, om Danmarks Lærerforening skal udvikle et kvalitetssystem for folkeskolen, og om vi skal tilbyde en aftale om at halvere antallet af dårlige læsere i løbet af 5 år. Det er alt sammen eksempler på initiativer, som vil

få betydning for såvel lærere som ledere, og som Danmarks Lærerforening har de bedste muligheder for at løfte, fordi vi i fællesskab kan kvalificere vores udspil. Vi skal sørge for i fællesskab at skabe rammer, der understøtter vores fælles ønsker og idéer om den gode leder og den gode lærer.

Løn og arbejdstid

Netop ønsket om at skabe de bedst mulige rammer for den gode lærer – den gode undervisning – var udgangspunktet for Danmarks Lærerforening ved overenskomstforhandlingerne hen over vinteren. Vi er overbeviste om, at vi får den bedste undervisning, hvis vi fokuserer på den enkelte lærers ansvar for undervisningen og lærerens muligheder for med engagement at påtage sig dette vigtige ansvar. Det var derfor, vi i forhandlingerne kæmpede for en arbejdstidsaftale, der ville understøtte dette ansvar og samtidig frigøre ledelsesressourcer i forhold til den pædagogiske ledelse. Lederen bør i langt højere grad have mulighed for at gå i dialog med lærerne om kvaliteten i undervisningen i stedet for at være hensat til at administrere en række mere eller mindre ligegyldige detaljer. Vi har ikke opgivet ønsket om en aftale, der understøtter den gode lærer, den gode undervisning og den gode ledelse.

Hvis man tror, at man understøtter

den enkelte lærers engagement ved at værdisætte de forskellige funktioner gennem et mere og mere uoverskueligt system af løntillæg – hvis man tror, at man understøtter engagementet gennem et lønsystem, der lægger op til, at enhver ny funktion bliver fulgt af spørgsmålet: Og hvad får jeg så for det? Ja, så tager man altså alvorligt fejl.

Det betyder ikke, at Danmarks Lærerforening påstår, at alle lærere er lige dygtige. Men et lønsystem, der medfører en intern omfordeling af en del af lønstigningen, er ikke det signal, man skal sende, hvis man samtidig forventer, at alle lærere varetager deres funktioner med stort ansvar og engagement. Se, det var baggrunden for, at vi ved overenskomstforhandlingerne gik efter et nyt lønsystem. Arbejdsgiverne var med på at sætte det nuværende lønsystem på standby, og jeg er ikke i tvivl om, at det var en væsentlig medvirkende årsag til, at 97,2 % af krydserne blev sat ud for JA ved urafstemningen. Kære arbejdsgivere. Gå ikke glip af budskabet. For med dette helt entydige JA blev der også sendt et klart signal om, hvilken vej lønsystemet skal udvikles, hvis det skal virke motiveerende i forhold til målet om engagerede og ansvarsfulde lærere. Lad mig her også på baggrund af OK05 sende en hilsen til KTO. Sammen stod vi distancen og viste, at vi kunne få enderne til at nå sammen i et bekræftende fæl-

leskab, hvor der også er plads til den enkelte organisations særlige interesser. KTO-fællesskabet er styrket. Det lover godt for fremtidige forhandlinger.

Arbejds miljø

Danske lærere har arbejdsglæde, engagement, demokratisk tradition og imponerende kvalitet. Jeg er ikke i gang med et af Danmarks Lærerforening finansieret reklamespot. Næh, jeg refererer derimod fra konklusionerne fra det OECD-review, der blev offentliggjort for halvandet år siden og fra udtalelser, som rapportens førstemand Peter Mortimore er kommet med. OECD har ret! For lærere og børnehaveklasseleder, er det ganske afgørende at kunne leve op til de høje forventninger til undervisningen – ikke mindst egne høje forventninger.

”For mange lærere er det at lykkes som lærer en væsentlig del af det at lykkes som menneske”, som Jørgen Husted udtrykte det under vores debat om professionsidealet. Lærernes høje ambitionsniveau er bestemt positiv, men også forbundet med en ikke ubetydelig arbejdsbetinget risiko. For når lærerne oplever, at det ikke er muligt at leve op til de høje forventninger, eller når de oplever, at de udsættes for massiv urimelig og ofte svagt begrundet kritik, medfører det for mange en meget belastende arbejdssituation.

Begrebet rummelighed – eller vi skulle måske hellere tale om hurraordet rummelighed – har holdt sit indtog i rigtig mange kommuner. Vi deler bestemt ambitionen om en rummelig folkeskole, ja, det er på mange måde en væsentlig del af folkeskolens berettigelse. Der er bare lige det, at rummelighed ofte er ensbetydende med en politisk beslutning om drastiske nedskæringer i budgettet til specialundervisningen. For den enkelte lærer betyder det, at endnu en elev med særlige vanskeligheder skal rummes sammen med de 23 andre elever, uden at læreren får nogen hjælp til det. Den uundgåelige konsekvens er, at det bliver umuligt for læreren at leve op til forventningerne og ønsket om at lave en god undervisning for alle børn.

Jeg har selv brugt formuleringen: ”Det er urimeligt, at Patrick skal være i klassen uden ekstra støtte, for læreren kan ikke holde til det”, men jeg er blevet klar over, at det er meget mere korrekt at sige: ”Det er urimeligt, at Patrick skal være i klassen uden ekstra støtte, for hverken Patrick eller de øvrige 23 elever får et kvalificeret undervisningstilbud”. For det er jo præcis det, det drejer sig om. Det, der belaster læreren, er, at hun føler, at hun ikke kan gøre sit arbejde godt nok på trods af alle ambitionerne.

Jeg vil gerne komme med endnu et citat fra OECD-reviewets rapport:

”Vi er overbeviste om, at reelle forbedringer er afhængige af den energi og ildhu, lærerne lægger i at inspirere eleverne. I modsætning hertil spiller de andre aktører – ministeren, kommunerne, ja selv forældrene – kun biroller.”

OECD har fuldstændigt ret. Det er den fagligt og pædagogisk dygtige lærer, der møder sine elever med overskud og engagement, der er forudsætningen for den gode undervisning og den gode skole. Tænk, hvis det var den kendsgerning, der var udgangspunktet for de mange forslag, der i en lind strøm skyller ned over skolen fra – uden tvivl velmenende – politikere, erhvervsfolk, forskere, organisationer, – ja stort set fra alle med eller uden direkte indsigt i skoleforhold.

Energi og ildhu hænger uløseligt sammen med, at lærerne oplever, at det er muligt at leve op til deres ambitioner for undervisningen. Det hænger sammen med, at lærerne føler, at der er respekt om deres professionelle ansvar, og at de oplever, at de bliver understøttet i at kunne varetage dette ansvar. Hvis politikerne og alle de andre deltagere i skoledebatten har dette udgangspunkt for diskussionerne om lærernes uddannelse, skolens evalueringskultur, brug af test, arbejdstidsregler, lønsystemer osv., er jeg ikke i tvivl om, at de mange forslag vil blive præget af både større omtanke og større kvalitet.

Læreruddannelsen

Mange lærere giver udtryk for, at det er afgørende for dem, at de har det samlede folkeskoleforløb som perspektiv, også selv om de i perioder vælger at koncentrere sig om undervisningen på bestemte klassetrin. Mange henter endvidere ny inspiration og udfordring i med mellemrum at skifte elevgruppe.

Andre lærere finder stor inspiration i at følge en klasse og dermed elevernes faglige og personlige udvikling gennem en længere årrække. Derfor er der god grund til at fastholde en fælles læreruddannelse, der tager udgangspunkt i hele skoleforløbet, hvis vi ønsker at sikre lærerne den energi og ildhu, der jo er så afgørende for elevernes udbytte af undervisningen.

Men er en deling af uddannelsen eller i det mindste nogle af linjefagene ikke nødvendig, hvis vi vil sikre, at lærernes faglige kvalifikationer er i orden, bliver der spurgt? Nej. Tværtimod. For det har ingen mening at snakke om en speciel faglighed målrettet mod små eller store elever. Lærerens faglige kompetencer skal være på et højt niveau, uanset om det er de store eller små elever, der undervises. Derimod er de fagdidaktiske overvejelser naturligvis afhængige af, hvilken elevgruppe der er tale om. Helt generelt er der grund til at styrke fagdidaktikken og herunder linjefagenes samarbejde med faget praktik i læreruddannelsen, og

derfor er der også rigtig god mening i at styrke timetallet i de store linjefag, som dansk og matematik. Det vil være en langt mere kvalificeret løsning end at begynde at dele uddannelsen eller linjefagene. Det vil styrke – og ikke indsnævre – lærernes kvalifikationer, det vil understøtte sammenhængen i folkeskolen, og det vil give kommuner og skoleledere den nødvendige fleksibilitet.

Så vidt jeg ved, findes der overhovedet ingen undersøgelser, der sætter spørgsmålstegn ved lærernes faglige kvalifikationer, hvis de underviser i fag, hvor de er linjefagsuddannede eller har tilsvarende kvalifikationer. Her er der altså heller ingen forskningsmæssig belæg for de forslag, der drøftes politisk i øjeblikket. Det er derfor meget mere relevant at diskutere, hvordan vi kan sikre, at lærerne i højere grad kommer til at undervise i de fag, hvor de har de nødvendige faglige kvalifikationer. Og det er lang mere relevant at drøfte, hvordan vi kan sikre, at alle lærere får den nødvendige ajourføring fagligt, fagdidaktisk og pædagogisk. Der er i de seneste år talt meget om nødvendigheden af at styrke lærernes efteruddannelse, men ude på mange skoler – ude i virkeligheden – langt fra de teoretiske finanslovs-tal – har lærerne oplevet, at midlerne til efteruddannelse er blevet reduceret i takt med, at kommunens økonomi er strammet til. Ikke just

en situation, der fremmer ildhu og engagement.

Hvis de politiske udsagn om at styrke læreruddannelsen både fagligt og pædagogisk skal tages alvorligt, kan vi ikke nøjes med at diskutere linjefag. Det er eksempelvis nødvendigt, at alle lærere har de nødvendige forudsætninger for at undervise tosprogede elever – ligesom alle i uddannelsen skal sikres indsigt i læsning og læseprocesser. Og der vil være behov for en generel styrkelse af de krav, der stilles til uddannelsen og de studerende. Det handler om de krav, der stilles ved optagelsen. Det handler om fokus på kvalitet frem for den fokus på kvantitet, der nemt bliver følgen af økonomistyring og taxametertilskud. Og det handler om at erkende, at et stort kvalitativt løft ikke kan gennemføres inden for de nuværende rammer. Seminariernes læreruddannelse bør derfor være på universitetsniveau og udvides til et 5-årigt forløb.

Gør en god skole bedre

Skal vi styrke ildhu og engagement, skal vi som sagt have fokus på, hvordan vi giver lærerne de nødvendige forudsætninger og støtter dem i at kunne leve op til det ansvar, de føler for den gode undervisning. Og så skal vi signalere respekt for det store og gode arbejde tusindvis af engagerede lærere udfører hver eneste dag. Fri

os fra at høre udtalelser som "midt i al begrædeligheden", når talen falder på folkeskolen. Og fri os fra helt urimeligt misbrug af en undersøgelse som PISA.

Folkeskolen fortjener og har hårdt brug for opbakning!

Bertel Haarder udtalte i august, at Danmarks Lærerforening har lavet en kampagne mod nationale test. Det er ikke rigtigt.

Vi må naturligvis respektere, at undervisningsministeren og folketingsflertallet træffer afgørelser om folkeskolen på trods af erfaringerne fra udlandet, på trods af forskningsresultaterne, på trods af eksperter anbefalinger og på trods af skolelederes og læreres advarsler om, at beslutningerne risikerer at gøre skolen dårligere. Sådan er og sådan skal demokratiet være. Men det er bestemt ikke ensbetydende med, at vi vil holde vores mund. Gør vi det, svigter vi det store ansvar, vi føler for, at folkeskolen bliver så god som mulig. Det ansvar fralægger vi os på ingen måde. Og det seneste skoleforlig viser, at det er mere nødvendigt end nogensinde, at vi påtager os det ansvar – det kan vi ikke alene overlade til politikerne.

Det er vigtige spørgsmål såvel for folkeskolen som for det danske samfund, vi har til debat. Derfor ser jeg med stor forventning frem til debatten på denne kongres. Vi har i Danmarks Lærerforening et stort ansvar for at kvalificere skoledebat-

ten. Et stort ansvar for at værne om lærernes muligheder for at påtage sig det vigtige professionelle ansvar for undervisningen. Vi har et stort ansvar for, at det er det, der bliver udgangspunktet for diskussionerne om, hvordan vi udvikler folkeskolen til gavn for eleverne.

Det har været vores udgangspunkt i skoledebatten indtil nu. Det var grundlaget for vores rapport "Gør en god skole bedre". Og på denne kongres skal vi behandle en række forslag, der alle følger samme målsætning. Vi ønsker at få sat fokus på mulighederne for at lave den gode undervisning og få sat fokus på, at lærerne med energi og ildhu kan inspirere og undervise eleverne. Det er ifølge OECD det bedste, vi kan gøre for den danske folkeskole. Og det agter vi at leve op til.

Og med disse ord overgiver jeg beretningen til kongressens behandling.